

kis cinege nő fel a fészekben. A sok kis kalapács mire képes? Milyen lesz munkájuk nyomán a termés? Milyen gyümölcsöt szeretünk? Miért kell megbecsülnünk a kis cinegét? Hogyan nevezzük azt a társunkat, aki mindig segít és csak jót tesz velünk? Hol látjuk szívesen a kis barátunkat? Mit várunk tőlük? Éhesek, szívesen is teszik. Azonban télen sokszor nem találnak elég ennivalót. S ilyenkor mi történhet velük?

Mi a kötelességünk hát a kis baráttal szemben? Nem elég csak elfogadni a segítséget a baráttól, azt viszonzni is kell. Hogyan segítsük? Akinek nincs kertje, az hol tehet jót vele? Mindenki segíthet, ha szereti s megérti gondjait. Mit építhetünk neki?

Új tevékenységi formát állítottam eléjük. Az értelmileg feldolgozott, érzelmileg átélt egységbe beállítottam Cirmost, amint éppen a fa alatt leleskedik, és egy parityúzó fiút. Felvetettem a problémát: Mi a ti dolgotok, ha ilyet láttok? A gyümölcsöt az a kisfiú is bizonytalán szereti. Mit kell vele megértetni? Ha megismeri, megszereti, segít is rajta.

Részösszefoglalás: Védjük kis segítőtársainkat!

6. Az összefoglaló olvasás elősegítette az érzelmi hatások elmélyítését, a szóbeli beszámoltatás pedig igazolta a fogalmak kialakulását.

Ezzel a feldolgozással a tanterv új követelményeinek megfelelően, módot kívántam adni a gyakorláshoz is. Megkönnyítettem az otthoni munka céltudatos végzését.

7. A szöveget a „Nincs az a picike...” kezdetű résztől kezdve olvastuk szótagolva, majd szájmozgással, s a mondatvégi írásjeleknél koppintottak. Ezt követte a suttogó és végül az érthető, de még mindig tagolt olvasás. Egy-két gyengébben olvasó tanulót természetesen önállóan is olvastattam közben, ellenőrizve a haladást. Örömmel állapítottam meg, hogy otthon már nem sok gyakorlás szükséges. A következő gyakorló órán pedig a felmérés után összevonhatjuk a szótagokat.

8. Házi feladatként a hangutánzó rész alaposabb gyakorlását jelöltem meg számukra.

Így hangoltam össze két óra munkáját, hogy az utasítás szerint „... a szöveget feldolgozó órákon is jusson idő az olvasás gyakorlására.” Letanított anyagot ismerttettem azzal a meggyőződéssel, hogy egyúttal hasznosítható szempontokat és gondolatébresztő eljárásokat is közöltem.

TÓTH JÓZSEF

szakvezető tanár

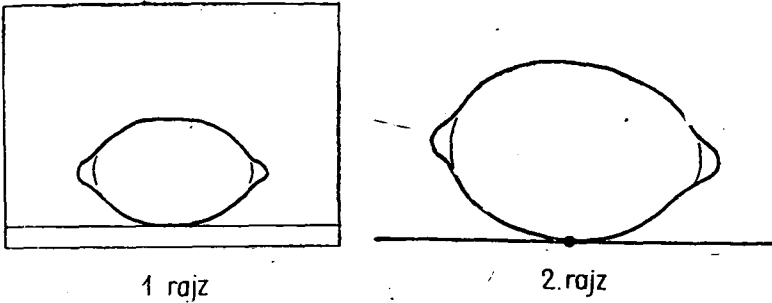
Az alapsíkon levő szabálytalan alakú tárgyak ábrázolása a IV. osztályban

Az osztály anyagában szerepel a szemsík alá helyezett szabálytalan alakú testes tárgyak és azok egyszerű csoportjának térszerű, a környezettel együttes ábrázolása.

A 2–4. osztályban a tanulók már rajzoltak lapos és egyszerűen tagolt lapos tárgyakat, valamint természetes formákat frontális (homloksíkkunkkal párhuzamos) helyzetben. A rajzolt tárgyak térbeli helyzetét a vetett árnyékkal érzékeltették. A 4. osztály anyagának befejező részében a térszerű ábrázolásnak minőségi változása jön létre. A tanulók figyelmét a tárgyasztalon levő tárgyaknak egymáshoz viszonyított térbeli helyzetére kell irányítani. A megfigyelésnél érvényesülni kell az egyéni nézőpontnak. A cél: fejlettebb rajzoló-látási és rajzi kifejező készség elsajátítása.

Másképpen látja és rajzolja a jelenséget az a tanuló, aki közelebb ül a modellhez, mint az, aki távolabb van attól. A padoszlopok elé modellállványt (tárgyasztalt) helyeztem, annak vízszintes helyzetű lapját a szemmagasságig emeltem fel. Arra helyeztem el a citromot. A tanulókhöz a következő kérdéseket intéztem: Hol van a citrom? (a szemsíkon). Miért nevezem szemsíknak? (mert a szemmagasságban helyezkedik el). Mi előtt van a citrom? (Háttér.)

Megállapítottuk, hogy a citromnak csak az oldalát látjuk. Az egyik tanulóval felrajzoltattam a táblára.

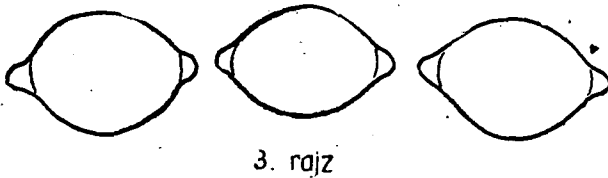

A citrom súlypontjánál van a háttér és a szemsík találkozása. A táblára ezt is felrajzoltuk.

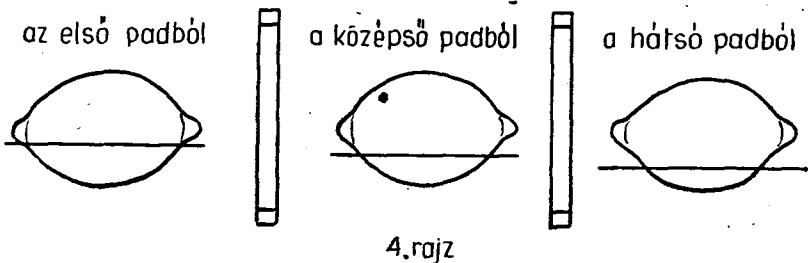
Ezután a szemsíkot leengedtem. Az első padban ülők kivételével, a tanulók nem látták a tárgyat. Az állványokat hátrább, a padoszlopok elé helyeztem és a 4. állványt is beállítottam. A citrom a szemsík alatt, az alapsíkon van, ezért ráláttunk. A modell tetejét is láttuk.

A citrom térbeli helyzete

A tanulókkal azt figyeltettem meg, hol metszi el a citromot a háttérvonal. Három citromot rajzoltam a táblára.

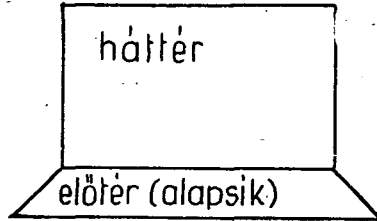
Ismételt megfigyeltetés után az első, a középső és az utolsó padból egy-egy tanulót kihívtam a táblához. Az egyéni nézőpontjuknak megfelelően a háttérvonalat a citrom látszati képén áthúzták. (Egymás munkáját nem látták, mert a rajzok közé rajztáblát tartottam.)

Rajzaikat helycserével ellenőriztettem. Megfigyeléseik után a táblai rajzon a javítást elvégeztettem. A megfigyelések és a táblai magyarázó rajz alapján megállapítottuk, aki közelebb ül a modellhez, az jobban rálát a tárgyra, s azt feljebb metszi el a háttér vonal. Aki távolabb van, az kevésbé lát rá, tehát a háttér vonal lejjebb kerül.

Az alapsík (előtér) fogalmának megértetése

A tanulók az eddigi ismereteik alapján tudják, hogy a tárgy a háttér előtt van. A táblai rajzhoz odaírom. A rajzlap másik oldalára a tanulók is felírják.

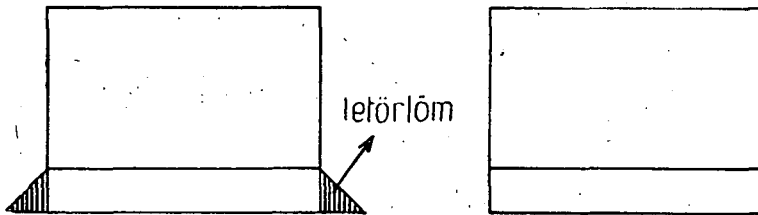

5. rajz

Miért nem szemsíknak nevezem azt a síkot, amelyen a citrom van? (Mert leeresztettem, nem a szemmagasságban van.)

A leeresztett síkot ezentúl alapsíknak vagy előtérnek nevezzük. (Felírom.)

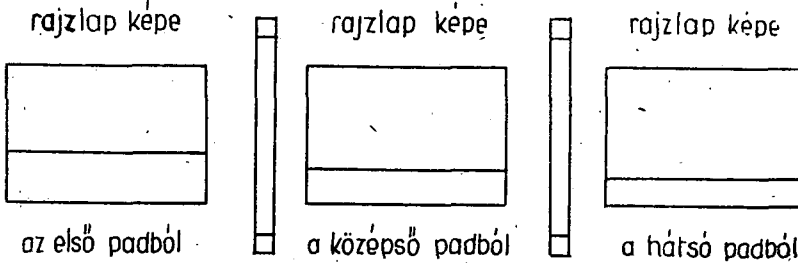
Megjegyzem, hogy a tárgyasztal ilyen ábrázolásával majd a VII. osztályban foglalkozunk. A 4. osztályban egyszerűbb alakját rajzoljuk. A táblai magyarázó rajzzal bemutatam.

6. rajz

A háttér és az alapsík arányviszonya

Az egyéni nézőpontnak megfelelően az előtér és a háttér arányviszonyának megállapításánál is úgy jártunk el, mint a citrom rajzánál.

7. rajz

A tanulók észleléseik alapján megállapították, hogy az alapsík látszati képe attól függ, hogy az állványtól milyen messze ülnek.

A rajzi szemléltetés után megrajzolták a citrom alakját, majd a háttér vonal meghúzásával feltüntették annak térbeli helyzetét.

Közben korrektúrát végeztem. Vigyáztam arra, hogy a rajz tükrözze az egyéni nézőpontnak megfelelő térviszonyt. A festés előtti megfigyelés a tónus- és a színviszonylatokra irányult. Először a nagy egységek (háttér, citrom és az előtér) szín- és tónusviszonylatát hasonlították össze. Megállapították, hogy a legsötétebb a háttér lila színe, ennél világosabb az előtér szürkéje, legvilágosabb a citrom sárga színe. A részletek szín- és tónusviszonylatait (a citrom önárnyékos és megvilágított része, az előtéren levő vetett árnyék) a háttérhez viszonyítva figyelték meg. A próbapapírra tett színekkel állapították meg, hogy mely színekkel festenek. Felhívtam a tanulók figyelmét, hogy a citrom gömbölydedségét is vissza kell adniuk.

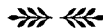
A reprodukció bemutatása — *Csók István: Amalfi* —.

A festéstechnikai eljárással kapcsolatos tanári bemutató. A festés sorrendjének megállapítása után hozzáfogtak a festéshez.

Eredménymegállapítás

A táblára helyezett rajzok mennyire fejezik ki helyesen az egyéni nézőpontnak megfelelően a citrom térbeli helyzetét. A bíráló tanuló mindig a megbírálandó rajz tulajdonosának a helyére ült, a megfigyelés után véleményt mondott.

Befejezésül még csak annyit jegyzek meg, hogy a következő órán két citromot helyeztem el az előtérben. Az egyik közelebb, a másik távolabb került a szemléltető. A csendéletszerű beállítással még jobban hangsúlyoztam a citromok (szabad formák) térbeli helyzetét.

KÖHEGYI ERZSÉBET

gyakorló iskolai igazgatóhelyettes

Kísérletek az általános iskola V. osztályában orosz nyelvi órákon

Az 1963/64-es tanévben orosz nyelvből még nem kezdhettük meg az új Tanterv és Utasítás megvalósítását. A használatban levő tankönyvek más tantervi követelmények megvalósítását szolgálják. Azonban az új tanterv szelleme nem maradhatott hatástalan munkánk megtervezésére: a régi tankönyvek adta keretek között elsősorban a beszélgetés-tanítás eredményesen járható útjait keressük.

1. A tanév munkájának megtervezése

A Szegedi Tanárképző Főiskola Orosz Tanszékének irányításával az egyik V. osztályban új alapokon szerveztük meg az orosz nyelv oktatását. A heti óraszám 3 ebben az osztályban is, tehát nem orosz tagozaton végezzük kísérleteinket. Az eddigi általános hazai gyakorlattól eltérően, a beszélgetés, az olvasás és az írás tanítását nem párhuzamosan kezdtük meg, hanem egymástól elválasztva végezzük. A tanév 33 hetét a következőképpen osztottuk be: